

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1255

מסכת גיטין כ"ו-ל"ב ♦ כלים י"ז, י"ב - י"ז, י"ז

בס"ד, כ"ב סיון תשפ"ג

השבוע בגליון

- ♦ אופנים שבהם מותר להשאל חפץ שאול
- ♦ ההבדל בין חפצים לקרקעות
- ♦ תיקונים בדירה שכורה, על מי מוטלים?
- ♦ זכות קדימה למוהל הקבוע
- ♦ ביטול מינוי של מוהל

- ♦ מחאתו של רבי עקיבא איגר במעבדי העורות
- ♦ ההבדל בין "ברירה" לתנאי
- ♦ טביעת עין - הגבול הדק שבין דמיון למציאות
- ♦ מדוע שונה אבידה משאר דיני ממון?

♦ תיקונים בדירה שכורה, על מי מוטלים?

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

הדף היומי

לומדי הדף היומי בכל אתר ואתר, זוכים השבוע לסיים את מסכת הוריות החותמת את סדר נזיקין. השמחה רבה, האושר עולה על גדותיו, וסעודות מצווה רבות נערכות לציון המאורע החשוב. עוד סיום של סדר בש"ס, לאו מילתא זותרתא היא. רבות נכתב על מעלת לימוד הדף היומי. לרגל סיום סדר נזיקין, אחד מקוראינו הוותיקים שיגר אלינו סיפור מרתק, שפורסם על ידי ר' שבתאי שינפלד מוינא, בימי המחזור הראשון של הדף היומי, בספר "היובל", שיצא לאור על ידי מעריציו של הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, מייסד הדף היומי.

★ ★ ★

"ר' מרדכי יצא מדעתו".

כאש בשדה קוצים פשטה השמועה בעיירה. "ר' מרדכי יצא מדעתו", שחו הכל מפה לאוזן. כדי

דף כה/א אמר לבלבר כתוב לאיזו שארצה אגרש - פסול לגרש בו, אלמא אין ברירה

מחאתו של רבי עקיבא איגר במעבדי העורות

מבואר במשנתנו, שבשעת כתיבת הגט על הבעל לציין למי מנשותיו הוא מייעדו. אולם, אם הוא מורה לסופר שיכתוב גט עבור אחת מנשותיו [שלשתיהן שם שווה], ואינו מציין עבור מי מהן - הגט אינו כשר. הגמרא מבארת כי הטעם לכך הוא משום ש"אין ברירה", כלומר: בשעת עשיית מעשה יש להשלים את כל פרטיו ואין אפשרות להשאיר חלקים ממנו בלתי מבוררים על סמך כך שבעתיד, כאשר הבעל יחליט איזו אשה הוא רוצה לגרש, יתברר למפרע עבור מי נכתב הגט. למעשה, כפי שמובא בהמשך סוגייתנו, נידון זה הוא מחלוקת התנאים רבי מאיר ורבי יהודה. רבי יהודה סובר ש"אין ברירה", אך רבי מאיר חולק וסובר ש"יש ברירה", ואף שכעת עדיין אין ברורות תכלית המעשה ומטרתו, בעתיד, כאשר הן תתבררנה, יחול המעשה למפרע עבור כוונה זו.

להלכה נפסק (שולחן ערוך יו"ד סימן של"א סעיף י"א) כי לגבי דיני תורה "אין ברירה", ולגבי תקנות מדברי סופרים "יש ברירה" [בטעם הדבר מבאר שאגת אריה, סימן פ"ט ועוד אחרונים, שמאחר שספק דאורייתא לחומרא, אין סומכים על העתיד שיברר את כוונת המעשה. אולם, בדברנו שספיקא לקולא, ניתן לסמוך על כך. אמנם, היש"ש, בבא קמא פרק ה' כלל כ"ב, נקט שזו הכרעת הגמרא ולא מכח ספק, עיי"ש].

ההבדל בין "ברירה" לתנאי: רבותינו הראשונים (רש"י, תוספות ורמב"ן), דנו רבות לבאר את ההבדל בין **תנאי** ל"**ברירה**". כלומר, מדוע לכל הדעות יכול אדם לעשות גט ולהתנות את קיומו בירידת גשמים ביום המחרת, אך אינו יכול לעשות גט ולברר ביום המחרת עבור מי נכתב רמב"ן מבאר, שכדי שמעשהו של אדם יחול, עליו לדעת את מטרת המעשה בשעת עשייתו. על כן, הכותב גט לאחת משתי נשותיו, הרי אינו יודע כלל איזה מעשה הוא עושה, האם גירושין לאשתו

לעילוי נשמת איש רב פעלים וישר דרך
הר"ר **אברהם ארונספלד** ז"ל ב"ר דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז בסיון תש"ס **תנצב"ה**
הונצח ע"י ידידיו בני המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **אסתר איינהורן** ע"ה
ב"ר דוד ז"ל
נלב"ע כ"ג בסיון תש"ס
תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידו
הר"ר **חיים נפתלי איינהורן** ומשפ' שיחיו - פ"ת

זעילוי נשמת

הר"ר **דוד גמזו** ז"ל
בן ר' אלחנן זאב ז"ל נלב"ע ג' בתמוז
ומרת **אסתא גמזו** ע"ה
בת ר' פנחס ז"ל נלב"ע כ"ו בסיון
תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **רבקה הירש** ע"ה
ב"ר מנחם אריה ז"ל
נלב"ע כ"ד בסיון תש"ס
תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידיו בני המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

לעילוי נשמת מורנו הגה"ח
רבי **שמואל צבי קובלסקי** זצ"ל
בן הר"ר בנימין ז"ל נלב"ע כ"ג בסיון תשנ"ג
תנצב"ה

האחת או לרעותה. לעומת זאת, העושה תנאי "על מנת שיירדו גשמים", הגדיר במדויק שהוא רוצה לגרש את אשתו רחל, אלא שסייג זאת בתנאי צדדי שהגט יחול אם יירד גשם, אך המעשה עצמו ברור (ועיין עוד כיצד פירש את הגמרא בע"ב).

בעייתם של מעבדי העורות: כידוע, עיבוד עורות לצורך כתיבת ספר תורה (שלחן ערוך יו"ד סימן רע"א סעיף א'), מזוזות ועשיית תפילין (שם סימן ל"ה סעיף ח'), צריך להעשות לשם קדושה. לאחר שעובדו העורות לשם קדושה, אין להשתמש בהם למטרה אחרת כיוון שבכך מורידים אותם מקדושתם. משום כך, חששו מעבדי העורות לעבד את כל העורות בקדושה, שהרי לאחר מכן לא יוכלו למכור מעורות אלו לסופרים המעוניינים לכתוב על גביהם גיטין - שאינם נחשבים כדבר שבקדושה. על כן נהגו מעבדי העורות לומר: "שיהא מעובד לשם ספר תורה או תפילין ומזוזות וגיטין כפי מה שיבחרו אחרי כן", דהיינו, שבעתיד כאשר יתברר לשם מה נועדו העורות, ייקבע, האם נתקדשו העורות בזמן עיבודם אם לאו.

כנגד מנהגם של בעלי העורות, יצא חוץ הגרע"א (שו"ת מהדורא קמא סימן ב') שטען, כי לא זו בלבד שלא הועילו אלא אף קילקלו! שהלא שנינו, שבדינים והלכות מדאורייתא "אין ברירה", ואם כן נמצא שאף העורות שלבסוף ישתמשו בהם לכתוב ספר תורה לא נתקדשו כראוי, כי לא החילו עליהם את הקדושה בעת עשייתם אלא המתינו עמה עד שתוברר מטרת הסופר הקונה את הקלף. **הגרע"א ייעץ,** שבשעת עיבוד העורות יקדשו כמקובל, אלא שיתנו שהם מותרים לעצמם את האפשרות לבטל את הקדושה, אם ירצו. אמירה זו שונה מאמירתם הקודמת, מאחר שכעת הם מבררים באופן וודאי שהם מעבדים לשם קדושה אלא שמותרים לעצמם רשות לבטלה, ואילו באמירתם הקודמת, הרי לא קידשו את העורות בוודאות אלא לפי מה שיתברר בעתיד.

אמנם, קביעתו של הגרע"א היא משום שלדעתו חובת עיבוד העורות לשמה היא מדאורייתא, ובדאורייתא "אין ברירה". אולם, דעת הפרי מגדים שחיוב זה אינו מדאורייתא כי אם מדרבנן, ולפיכך, יכולים מעבדי העורות לעשות כמנהגם שהרי בדינים מדרבנן מועילה "ברירה". ואכן, הביאור הלכה (סימן ל"ב סעיף ח' ד"ה או) נשאר להלכה ב"צריך עיון" האם ניתן להשתמש בעורות אלו בדיעבד, שהרי יש להסתפק אם הלכה זו היא מדאורייתא או מדרבנן.

דף כז/ב ודוקא צורבא מדרבנן, אבל אינש בעלמא לא

טביעת עין - הגבול הדק שבין דמיון למציאות

בסוגייתנו מסופר כי רבה בר בר חנה איבד גט שנמסר לידיו, ואמר שהמוצא את הגט יכול להחזירו לו הן על פי סימנים והן על פי "טביעות עין", שהרי תלמיד חכם אינו צריך לתת סימנים בחפץ שנמצא, ודי בכך שהוא מתבונן בו ומכיר כי שלו הוא (בבא מציעא יט/א, שולחן ערוך חו"מ סימן רס"ב סעיף כ"א).

הגבול הדק שבין דמיון למציאות: הסבר מעניין לייחודיותו של תלמיד חכם שרק הוא רשאי ליטול את אבידתו על פי טביעות עין, מטעים בעל התפארת יעקב בדעת רש"י (ד"ה לצורבא מרבנן): כשאדם נדרש לזהות חפץ, עלולים גבולות המציאות והדמיון להתערבל ולהתאחד במחשבתו בקלות. על כן, לתלמידי חכמים בלבד ניתנה זכות לזהות את אבדותיהם על פי טביעות עין, שהרי הם ניחנו בכוח האבחנה בין דבר לדבר. אמנם, גם מי שאינו תלמיד חכם רשאי להעיד כי פלוני מת ואשתו מותרת להנשא ואף שאינו נותן סימנים מיוחדים אלא סומכים על טביעות עינו שהכיר את המת. על פי הכתב סופר (שו"ת אה"ע סימן ל"א), ההבדל נעוץ בכך, שזיהוי אנשים קל יותר מאשר זיהוי חפצים.

ודובר אמת בלבנו: לעומת זאת, סוברים בעלי התוספות (ד"ה ודוקא), כי טביעות עין של תלמיד חכם זהה לשאר בני אדם, אלא שעל תלמיד חכם אפשר לסמוך שלא ינצל לרעה את האפשרות שניתנה לו לקבל את אבדותיו שלא על פי סימנים.

מדוע שונה אבידה משאר דיני ממון? רבות פלפלו האחרונים לבאר, מדוע ניתן לקבל אבידה גם על פי טביעות עין בלבד, ואילו בדיני ממון על התובע להביא שני עדים להוכחת טענותיו. הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל (שערי ישר שער ו פרק י"ד) מבאר, כי בכל משפטי הממונות התובע רוצה לקבל לידי ממון שיש לו תובעים נוספים. לעומת זאת, המאבד חפץ כלל אינו צריך לתת בו סימנים, שכן למוצא האבידה אין כל הצדקה להשאירה ברשותו לאחר שבא אדם וטוען כי שלו היא. אלא מאחר שדרשו חז"ל (בבא מציעא כח/א) כי על מוצא החפץ לחקור ולברר שהאבידה אכן שייכת לאדם התובע אותה, לפיכך, לגבי אבידה אין צורך בבירור ובאימות כבשאר דיני ממון, ודי בכך שהמאבד נותן סימנים בחפץ, או אם תלמיד חכם מכיר בטביעות עינו כי שלו הוא (עיין עוד פרי יצחק חלק ב' סימן נו').

לצאת מדעת כמו זו של ר' מרדכי, שח' ר' חונא גבאי השטיבל כשדוק עגמומיות עוטף את עיניו העולצות, אין די במאורע המסוגל לערער את אישיותו של אדם מן השורה. ר' מרדכי הלזה, נכון ושנון הוא, בעל פש רחבה ומשמש כאזן קשתב לרבים מחבריו, ואם כך אירע לו, משמע, שהתפרך העולם, או לכל הפחות עולמו של ר' מרדכי.

כיצד נודע לתושבי העיירה, שר' מרדכי יצא מדעתו? שמה תאמר, כי חבש שטריימל בתשעה באב, או אולי העטה פוזמקאות לבנות על הגלוי באמצע השבוע? לא זה ולא זה. גופו של דבר נעוץ הרחק, אי שם, בתקופת מלחמת העולם הראשונה כמובן, ואף לפני.

עבדקן צעיר ותוסס היה אז ר' מרדכי, מטופל בארבעה בנים שחננו ה', שכל אחד מהם לבדו די היה בו כדי לגרום שבץ לכל חתולי העיירה. ביחד, היו הארבעה חבורה למופת, כשר' מרדכי מנצח עליהם. מאי משמע מנצח? מנווט את מרצם, חריפותם וערמומיותם לבית המדרש, אל תוככי השיטל. "בלאו הכי הם מצחצחים את לשונם זה כנגד זה", הבהיר למלמד מוכשר שהובא על ידו לעיירה. "תפקידך הוא לאלפם לקח ובינה, כדי שינו את כישוריהם לצלילה בים התלמוד". ממון רב הוזיל ר' מרדכי מכיסו לתשלום משכורתם של המלמדים המשבחים ביותר ולרכישת ספרי קודש, למען ישבו בניו וילמדו, בעודו מרעיף עליהם. הוא וזוגתו, טל של חיבה ואהבת תורה. וסופו, שראה ר' מרדכי נחת יהודית מארבעת בניו שבדלו לתפארת.

סופו אמרנו? טעות. זו היתה ההתחלה בלבד. ר' שבתאי שינפלד מתאר בדרמטיות: "בתוך כך קפץ עליו רגזה של המלחמה בכל גלגוליה הנוראים. העיירה נחרבה כליל, ור' מרדכי ובניו נדדו לפראג במהירן המדינה. לר' מרדכי, שלא היה רגיל לעזוב את עיירת מולדתו, מלבד בימים הנוראים שבהם עלה לרבו, הגיעו שם ימי מצוקה ויסורי נפש. וכי דבר קטן לגור פה? עיר בלי חסידים ובתי מדרשים, בלי מקואות ודברים שבקדושה, דברים כפשוטם: עיר מלאה אשכנזים אוכלי נוי... אף על פי כן, היה ר' מרדכי מתנחם בארבעת בניו שזיכרו ד' ובתקווה, שבמהרה ישוב לארצו ולעיירתו, שכל בית וכל אבן בקיר קדושה מיוחדת חופפת עליהם, בניגוד לעיר פראג שטומאתה ברחובותיה... לפנים, כשהיו משוחחים בכרכים, חשב ר' מרדכי באמת שכל גדלו של כרך אינו נמדד אלא לפי מספר בתי כנסיותיו ובתי מדרשותיו, וכל כרך שזכה לפרסום לא זכה אלא בזכות אלו. שם בפראג נודע לו, שכרך שמו עליו גם בלי בתי כנסיות ובלתי בתי מדרשות, אלא פשוט מפני שבתיו גבוהים ורמים ואין מספר לרחובותיו".

השנים נקפו, בניו של ר' מרדכי הגיעו לפרקם בזה אחר זה, נישאו והקימו בתים למופת, ואחד אחד פרחו להם לארבע קצוות תבל. הגדול הפליג ללונדון, אחיו לניו יורק, השלישי מצא את מקומו בוינא וכן הזקונים החרה החזיק אחריו והפך גם הוא לוינאי. בטרם נפרדו מנו בקשם ר' מרדכי בדמעות ורחות, לכל זינחו את לימוד התורה בארץ נכר, ויקדישו מאמצים ומחשבה לגידול הדור הבא, לכל הפחות כפי שהשקיע הוא בגידולם. בעמקי לבי ידוע ידע ר' מרדכי, כי לעולם לא ישוב לראות את צאצאיו, ואף לא את צאצאי צאצאיו. אלה הם החיים.

מאותו יום שר' מרדכי נותר לבדו, הוא חש כי חיבוריו עם העולם הזה רופפים למדי. בדידותו הנוראה שלטה בכל תחומי חייו, ואף כאשר התיישב ללמוד גמרא, היה בוהה בכסאות הריקים שסביב השולחן, וזכר בערגה בבניו שיושבים היו לפניו ולומדים בריחא דאורייתא. מה טוב ומה נעים היה שבת אחים גם יחד.

היו ימים, היה ר' מרדכי נאנה, ומיצר ודואג בכל יום על בניו, אם עומדים הם בדיבורם לקבוע עינית לתורה אי שם בלונדון, בניו יורק ובווינא. "לואי ולואי שישמרו על יהדותם. דיני בכך", היה מפטיר חלושות, לכל יגיעו הדברים לאוזניה של רעייתו החלושה.

מעט מרוגע לנפשו היה מוצא ר' מרדכי בעת שקיבל מכתב מאחד מבניו. מעט מרוגע בלבד, שכן, מיד החל חוכך בדעתו, למה כוונתו של אייזיק כי הוא מתנהג בחוקי התורה. בימינו אין לדעת למה כוונתו 'חוקי התורה'. איש איש וחוקיו הוא, התורה נעשתה פלסטר. ואילו וועלוועל, המספר בשמחה

דף כט/א אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר

תיקונים בדירה שכורה, על מי מוטלים?

מבואר במשנתנו, כי אם בעל מינה שליח למסור גט לאשתו, רשאי השליח למנות אדם אחר שימלא את מקומו למסור את הגט לאשה. אולם, אם בנוסף למינוי זה גם ייפה הבעל את כוח השליח לקחת ממנה חפץ עבורו עם מסירת הגט לידה, אין השליח רשאי למנות אדם אחר במקומו. את דברי המשנה מבאר ריש לקיש באומרו: **"כאן שנה רבי, אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר"**. כלומר: כשם שהשואל חפץ מחבירו אינו רשאי להשאילו לאדם אחר, שמא אין דעת בעל החפץ נוחה מכך, כיוון שהוא סומך על השואל בלבד ולא על אחרים, כך בעל זה, שמא אין הוא סומך אלא על השליח שהוא מינה לקחת את החפץ מאשתו. כדברי סוגייתנו פוסק השולחן ערוך (ח"מ סימן ש"ב סעיף א') המוסיף, שכן הלכה אף לגבי ספרי תורה וספרי לימוד, שלמרות שמצווה היא להשאילם, מכל מקום, אין השואל אותם רשאי להשאילם לאחרים.

אופנים שבהם מותר להשאיל חפץ שאול: אמנם, בעל הדרשה (שם) מחדש, שאם השואל מתחייב לשלם על כל נזק שיארע לחפץ, הוא רשאי להשאילו לאחרים. אפשרות נוספת מבוארת בש"ך (שם), שהשואל רשאי להשאיל את החפץ לאחר, אם גם בעל החפץ עצמו סומך עליו ומשאיל לו חפצים.

דין בני משפחתו של השואל: כידוע, אדם שהפקידו אצלו חפץ רשאי למנות את בני ביתו הגדולים כשומרים על אותו חפץ, שהרי (בבא מציעא דף לו/א), "כל המפקיד על דעת אשתו ובניו [של הנפקד] הוא מפקיד". על פי זה, כתב בספר פתחי חושן (חלק ב' פרק ט, ע"ש שהוכיח כן מדברי הפוסקים), שגם לגבי השאלת חפצים קיימת סברה זו, שהמשאיל חפץ לחבירו נותן בהשאלתו רשות לבני ביתו של השואל להשתמש בחפץ. אולם, אם החפץ חשוב מאד לבעליו המקפיד לשמרו מכל משמר, אין בני ביתו של השואל רשאים להשתמש בו (שו"ת מהריט"ץ סימן ר"ט; מהר"ם שיק ח"מ סימן י"ב).

שימוש בחפץ מושאל בזמן ביקור בבית השואל: גם מי שאינו מאנשי ביתו של השואל, רשאי להשתמש בחפץ המושאל, כאשר הוא שוהה בביתו של השואל (נתיבות סימן ע"ב ס"ק י"ז; שו"ע הרב הלכות שאלה סעיף ד'), שכן, השואל אינו רשאי להשאיל, משום שיתכן שהמשאיל סומך על השואל בלבד, אך לא על אנשים אחרים, אולם, כאשר השואל מפקח על פעולות המשתמש אין לאסור זאת.

ההבדל בין חפצים לקרקעות: בדברי הרמב"ם (הלכות שכירות פרק ה' הלכה ה') מבואר, כי "אין השואל רשאי להשאיל" מטלטלין בלבד, אך בתים וקרקעות שהם "נכסי דלא נידי" רשאי הוא להשאיל, שהרי בהשאלתם לאחרים לא ייגרם להם כל נזק. אמנם, כתב הראב"ד, "יש בדורנו אומרים... שיש בני אדם שמחריבים את הבית בדירתם". לפיכך, יש הסוברים שגם דירות, אין שואל או שוכר רשאים להשאילן או להשכירן לאחרים ללא רשות בעליהן. **להלכה** (שולחן ערוך ח"מ סימן שט"ז סעיף א') רשאי השוכר להשכיר את דירתו, בתנאי שהדיירים החדשים אינם מרובים מבני ביתו, כדי שלא תתבלה הדירה מעבר לבלאי שהיה הוא גורם.

תיקונים בדירה שכורה, על מי מוטלים? מעניין לציין את דעתו של בעל כסף הקדשים (שם), הכותב, כי דברי השולחן ערוך נכונים לתקופתו, כאשר המנהג היה שהתיקונים שנדרשו לביצוע בדירה במהלך תקופת ההשכרה הוטלו על המשכיר, ולכן יש להקפיד על מספר הנפשות המתגוררות בה. אולם, אם מנהג המדינה הוא שהוצאות אלו מוטלות על השוכר, הוא רשאי להשכיר את הדירה גם למשפחה מרובת נפשות ממשפחתו [אמנם, בימינו, כיוון שהדירה כוללת חפצים המתבלים על ידי שימוש חוזר ונשנה, כגון, ארונות קיר, מתקני אינסטלציה וכדומה, יש לדון אם מותר יהיה להשכיר דירה שכורה למשפחה בעלת מספר נפשות רב יותר - קונטרס הלכות שכנים תשובה ע"א].

בימינו נהוג לציין בחוזה, שהשוכר אינו רשאי להשכיר את דירתו לאדם אחר. לפיכך, בטרם השאלת הדירה או השכרתה לאחר, יש לבדוק האם חוזה השכירות עליו חתום השוכר כולל סעיף השולל מן השוכר את אפשרות השכרת הדירה לאחרים (עיי' עוד פתחי חושן שכירות פרק ד' ס"ק כ"ג).

דף ל/א אמר רב במכרי כהונה ולויה

זכות קדימה למוהל הקבוע

הגמרא בסוגייתנו מביאה את דברי רב, שכהן הרוצה ללוות כסף מישראל, רשאי להתנות שהמלווה יגבה את חובו מן התרומות שהוא עתיד להפריש, על ידי שלא יתן לכהנים חנם, אלא ימכרן ויקזז את תמורתן מן החוב. זאת, כאשר הכהן הלווה הוא מ"מכרי כהונה", כלומר - שהישראל מעניק לו את תרומותיו בקביעות. החידוש בכך הוא, שאף על פי שעל הישראל לקיים מצוות "נתינה" בתרומה אותה הוא מפריש ועליו להעניקה לכהן, מכל מקום, מאחר שהוא נוהג להעניק את תרומותיו לכהן זה בקביעות, הפרשת התרומה כמוה כהבאתה לידי מכרו הכהן.

בטעם הדבר מבאר **רש"י** (ד"ה במכרי), שהואיל והכהנים האחרים מתייאשים מלקבל ממנו תרומות, שהרי יודעים שהוא מעניקן לכהן מסויים, על כן, כאשר הופרשה התרומה, נחשב הדבר

על עיסוקיו לצרכי הכלל, ירחם ה'. "כלל" זה שמצא לו - מה טיבו? מי יודע אם אינו יוצא מן הכלל. כה היו מחשבותיו מסובכות את מוחו ומוחו סובב את מחשבותיו, עד שלא ידע ר' מרדכי את נפשו. ימים ארוכים של הרהורים ולילות נטולי שינה הביאוהו לחקור ולירד לעומק דברי חכמינו זכרונם לברכה, שאמרו: "אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם". **אחא** קיץ וגם חורף, והשמועה פשטה. ר' מרדכי יצא מדעתו. אביהם של ארבעת הבנים שהתפזרו בקצוות תבל, כן, ר' מרדכי, דעתו השתבשה עליו. קמטי פניו התיישרו קמעה, וצהלה אמיתית קרנה מפניו בכל עת. עיניו שכבו התחילו להאיר באש עלומים, וגבו שנתקעם - להתפשט. ר' מרדכי שמח. יתר על המידה, **בגין** השמחה בלבד לא היינו קובעים כי יש לפקפק בדבר שפיתו, קבעו ה"ידענים". הטו אוזניכם ליד חלון ביתו, שמעו והסכיחו את דבריו המזורים. מאשמורת הבוקר יושב היה ר' מרדכי והוגה בתורה. הא ניחא. ברם, מדיבורו משתמע היה בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כי אנשים נוספים נוכחים בחדר...

מיד, נפנו מספר סקרנים לעבר ביתו של ר' מרדכי, השתופפו מתחת לאדן חלון ביתו, ובעודם דוחקים זה לזה בינות לגידולי הירקות שזרעה רעייתו, נישא קולו הצרוד של ר' מרדכי: "איזיק, בני יקר, מה זה היה לך, כלום לא הספקת להתבונן בר"ף והלבחין, כי הוא מהלך בשיטת התוספת? אה, וועלועל, מה דעתך? אף ברוך סובר כך, לא כן? ואילו יהושע אינו מגיב מפני שהוא מסכים לדעת". כה מנה ר' מרדכי באהבה את שמות בניו היקרים, שילבם בתוך "שיעורו" שנמסר לחלל החדר ועוויות פניהם של השומעים נעו בין צער עמוק לצחוק כבוש.

"עם רעייתו בוודאי אינו לומד", פלט יהודי פקח. "בניו זה מכבר הפליגו והלכו להם. יושב הוא, איפוא, ר' מרדכי, שריו בתוך עגמומיותו שהעבירו על דעתו, ומתוך חזיונות של דמיונות, מאוויים ורצונות שלא התגשמו, הוא הוזה כי בניו יושבים לפניו והוא לומד עמם תורה מימים ימימה". **"רק** שבטעות לא ינסה להשען על אחד מהם", הפטיר מאן דהוא ביבשות. אח, אל תשליכנו לעת זקנה. כה נורא.

כחלוף זמן מה, החליט צעיר שחדד לכבודו של ר' מרדכי, לחדור אל ביתו בעת אמירת ה"שיעור", ולהוכיח במה דברים אמורים. שמא ניתן לסגור את החלונות, או אולי להעתיק את מקום מסירת ה"שיעור" לחדר פנימי, שחלונותיו אינם פתוחים לרשות הרבים. מספר ימים חשב הצעיר על אמתלה כדי להכנס לביתו של ר' מרדכי. והנה, נכנס הוא אל החדר, ולמול עיניו ישב ר' מרדכי, לפניו מסכת ברכות דפוס וילנא, מוקפת בספרי מפרשים ראשונים ואחרונים, ועליהם גליונות נייר כתובים מזה ומזה. **בלב** שמח הגיש ר' מרדכי לילידו הצעיר את גליונות הנייר, ארבעה במספר, והחווה בידו על ראשיתם. הבט: זהו מכתבו של איזיק מניו יורק על ברכות דף כ"ג, מתחתיו מכתבו של יהושע מלונדון על ברכות כ"ה...

שוב פשטה שמועה בעיר. ממרחקים, באמצעות מכתבים, לומדים בניו של ר' מרדכי את דף היומי עם אביהם. זהו פשר שמחתו העצומה. הוא חידש את ימיו כבשנים קדמוניות. "הדף היומי" החזיר לחיקו את בניו הנידחים, הוציאו מבדידותו האימה, ונסך חיות חדשה בשבתם. מהעת שהחלה להתפשט תקנת הדף היומי, ידע ר' מרדכי כי בניו נשארו נאמנים לתורת ה' ולדרכיה, ובא מרגוע לנפשו המיוסרת.

בסיפור מרגש זה, ביקש הכותב להעביר לדורות הבאים את העוצמה הכבירה הטמונה בתקנתו של מחולל "הדף היומי". הדף יחבר יום ליום, שבוע לשבוע, חודש לחודש ושנה לשנה, ומסכת חייו של היהודי תצבע בגוני התורה וריח גן עדן יאפפחו. הדף גם יחבר אח לאח, בן לאביו, נכד לסבו, משפחה למשפחה ויאחד את לבבות הלומדים. הוא יעמיד את התורה במרכז החיים, כפי שצריך להיות, ויגביר את שאפית היהודים "לקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה".

גאונותו של רבי מאיר שפירא זצ"ל באה לידי ביטוי גם בטיפוח הדברים הקטנים, הצדדיים, שהוסיפו נופך והווי ללימוד התורה. זקני אותו דור

כאילו הגיעה לידי הכהן. מעתה, לאחר שהישראל קיים את מצוות הנתונה, הוא רשאי למכור את התרומה השייכת לכהן הלווה, כפי שהתנו ביניהם (עין קהילות יעקב סימן כ"א).

לעומת זאת, בעלי התוספות (ב"ב כג/ב ד"ה הכא) מבארים, שהפרשת התרומה כמוהו כהענקתה לכהן שרגיל לקבלה, משום שבמסכת בבא מציעא (מט/א) מבואר, שכאשר אדם מבטיח לחבירו מתנה בעלת ערך מועט, עליו לעמוד בדיבורו, מאחר שחבירו סמוך ובטוח שיקבלה שהרי אין בהענקתה הפסד ממון רב. על כן, גם ישראל הרגיל לתת את תרומותיו לכהן מסויים, חייב להתמיד בכך, כיוון שבכך שהעניק לו את התרומות בקביעות הרי זה כאילו הבטיח לו שיתמיד בכך לעולם, והבטחה זו נחשבת כהענקת זכות ממונית מועטה למקבל, ומשום כך די בהפרשת התרומה כדי שייחשב הדבר כאילו כבר הגיעה לידי הכהן.

להלכה זו, שהמבטיח לחבירו מתנה מועטת חייב לעמוד בדיבורו, יש השלכות מגוונות.

האם המוהל יכול לתבוע את זכותו גם אחר מות האב? בעל חכם צבי (שו"ת סימן ע') דן במקרה מצער של תינוק שאביו נפטר קודם שנימול. בבריתות הקודמות נהג האב להעניק את זכות המילה למוהל מסויים, אך עתה בני המשפחה בחרו מוהל אחר, והמוהל הקבוע טען כי הוא הזכאי למול גם בפעם זו, ככפעמים קודמות. בדברי תשובתו כתב חכם צבי, כי אין ממש בטענתו, שהרי דין "מכירי כהונה", שעל פיו יש להמשיך ולהעניק לאותו אדם שרגיל היה לקבל עד כה, אינו אלא מחוייבות של האב להמשיך להעניק את זכות המילה למוהל הקבוע [כדברי בעלי התוספות]. אולם, כעת כאשר אינו בחיים, אין בני המשפחה חייבים להעניק את זכות המילה למוהל הקבוע, שהרי לא הם אלו שנתנוה לו בפעמים הקודמות.

ביטול מינוי של מוהל: מהר"ם מרוטנבורג (שו"ת חלק ד' סימן תתקמ"ט) דן בשאלה מעניינת שנידונה בפוסקים, לגבי אדם שהזמין מוהל שימול את בנו, ולבסוף, מסיבות שונות, הזמין האב מוהל אחר. עתה, שני המוהלים תבעו את זכות המילה, כאשר המוהל הראשון טען שלאחר שהאב מינה אותו אין הוא רשאי לחזור בו מדבריו, ואילו המוהל השני טען כי האב רשאי לחזור בו מהחלטתו הראשונה.

מהר"ם מרוטנבורג הכריע, שהאב חייב לעמוד בדיבורו ולאפשר למוהל הראשון לקיים את המצווה. טעמו: הענקת זכות המילה על ידי האב למוהל הראשון, דומה להבטחת מתנה בעלת ערך מועט שיש לעמוד בה; כשם שישראל המעניק את תרומתו בקביעות לכהן מסויים חייב לעמוד בדיבורו, משום שהענקתה נחשבת כמתנה מועטת בלבד מצד הישראל, שממילא חייב לתת אותה לכהן כל שהוא, כן הענקת הזכות למול אין בה משום הפסד ממון כל שהוא, וחייב האב לעמוד בדיבורו. אמנם, אין כופין את האב על כך (ריב"ם שם) אך אם לא יעשה כן, מותר לכנותו "רשע".

מספרים בערגה על קופת הצדקה שניצבה בכל שיעור "הדף היומי", בהתאם לבקשתו של רבי מאיר שפירא זצ"ל: "בכל פעם שאתם הופכים דף גמרא, וצוברים זכות נוספת, אנא, שלשלו מטבע אחד לקופת הצדקה. אמצו לעצמכם מנהג זה".
לאחרונה, הגיענו השמעה, כי מספר יהודים טובים נייערו את האבק מן המנהג הטוב הלוה, ובמספר שיעורי "הדף היומי" מלווים נקישות "שקלי הדף היומי" את רשושי הדפים. יד שמאל הופכת את הדף, ויד ימין תומכת בלימוד התורה, בסיוע להקמת שיעורי תורה נוספים.
יהי רצון, שזנכה לחזות בקיום דברי הנביא (ישעיה יא/ט) "כי מלאה הארץ דעה את ה', כמים לים מכסים".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק.
פסק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

הר"ר **יעקב סלומון** ז"ל

ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ח סיון תשכ"ד

תנצב"ה

הונצח על ידי ידידינו **דוד סלומון** שיחי

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרן פרידמן** ז"ל

ב"ר חיים קלונימוס קלמן ז"ל נלב"ע כ"ב סיון תשנ"ט מיקירי בית המדרש סוכוטשוב

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

גם ד"ר כהן מבני ברק לא מפספס.

2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

"אחד בבוקר, אחד בערב. לפני האוכל".

כולם מצטרפים מה איתך?

לקבלת ספרון הודשי ראשון הינם

מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

